

Ny åländsk vattenlag ur ett rättsligt perspektiv

Inspirationsdag om fiskodling på Åland 15.2.2023
Advokat Marcus Thörnroos

Bakgrund

- Landskapsregeringens utkast till förslag till ny vattenlag för Åland daterat 11.11.2022
- Rättsligt utlåtande givet 25.1.2023
- Fokus på förutsättningar för tillstånd för vattenverksamhet
- Beaktat bl.a. EU-lagstiftning, motsvarande lagstiftning i riket och Sverige, EU:s strategiska riktlinjer för vattenbruk och allmänna rättsprinciper

EU-lagstiftning

- Vattendirektivet centralt
- Medlemsstater skyldiga att förebygga försämring och att vidta åtgärder för att uppnå god vattenstatus
- Miljömålen bindande verkan och vad som ska krävas av enskilda verksamheter har klarlagts av EU-domstolen genom den s.k. Weserdomen
- Weserdomen: Medlemsstater är skyldiga att inte ge tillstånd till verksamhet som 1) kan orsaka försämring av en vattenförekomst status (på kvalitetsfaktornivå), eller 2) äventyrar uppnående av god status
- Dessa krav måste beaktas vid revidering av vattenlagstiftning

Allmänna rättsprinciper

- Allmänna rättsprinciper ska beaktas vid implementering av EU-lagstiftning och vid lagstiftningsarbete i övrigt, bland annat:
 - i) Proportionalitetsprincipen
 - ii) Rättssäkerhetsprincipen
 - iii) Likabehandlingsprincipen
- Rättsprinciperna ska beaktas vid fastställande av krav gentemot enskilda verksamheter för uppnående av miljömål
- Svensk utredning om rättsprincipernas betydelse vid genomförande av vattendirektivet

Rättsläget i riket

- Kraven enligt Weserdomen har inte implementerats i lagstiftning
- EU-rättens tolkningsverkan: kraven tillämpas i besluts- och rättspraxis
- HFD: kan inte utesluta möjligheten att tillåta verksamhet som orsakar viss ökad belastning, om den inte på lång sikt bedöms förhindra uppnående av god status
- Inte kategoriska förbättringskrav på enskilda verksamheter
- Lokaliseringsstyrning och modelleringsverktyg har central roll i tillståndprocesser
- Efter Weserdomen har tillstånd kunnat beviljas för fortsatt eller utökad fiskodlingsverksamhet, utgående från bedömning i det enskilda fallet

Rättsläget i Sverige

- Weserdomens krav har implementerats i lagstiftning
- Av lagens förarbeten framgår att man inte velat göra lagstiftningen striktare i förhållande till enskilda verksamheter än vad som förutsätts
- Inte kategoriskt förbättringskrav för enskilda verksamheter
- Tillstånd för utökad eller ny fiskodlingsverksamhet har beviljats 2020-2022, utgående från bedömning i det enskilda fallet

EU:s strategiska riktlinjer för vattenbruk

- Kommissionens strategiska riktlinjer för vattenbruk daterade 12.5.2021 för perioden 2021-2030
- Antogs av medlemsstaterna 18.7.2022
- Fokuserar på att främja hållbar tillväxt i vattenbrukssektorn och enhetligt genomförande av EU:s miljölagstiftning
- Beaktas i vattenbruksstrategier i riket och Sverige, och på Åland
- Inte rättsligt bindande, men bör tas i beaktande vid lagrevideringen

Landskapsregeringens utkast till lagförslag

- Förutsättningar för tillstånd regleras i 54 §
- Många olika förutsättningar, som till vissa delar är otydliga och överlappande
- Förtydliganden behövs, bl.a. utgående från rättssäkerhetsprincipen
- Förenkling bör övervägas (se bl.a. Sverige)
- Förutsättningar utöver de krav som följer av Weserdomen

Landskapsregeringens utkast till lagförslag

- Begränsningskrav enligt 54 § 3 mom. centralt
- Form av kategoriskt begränsningskrav gentemot enskilda verksamheter utgående från fastställt vattenförbättringsbehov i vattenförekomster med sämre än god status
- Fastställandet av begränsningskrav präglas av betydande osäkerhetsmoment, vilka inte verkar beaktas vid fastställandet
- Möjliggör inte bedömning i enskilda fall utgående från verksamhetens faktiska inverkan på uppnående av miljömålen
- Utgående från lagförslaget endast indirekt kopplat till uppnående av miljömålen
- Verksamhet kan nekas tillstånd även om uppnående av miljömålen inte äventyras

Landskapsregeringens utkast till lagförslag

- Den åländska lagstiftningen skulle till utgångsläget vara striktare i förhållande till enskilda verksamheter än vad som förutsätts av EU-lagstiftningen
- Striktare än i riket och Sverige
- Inte i linje med EU:s strategiska riktlinjer för vattenbruk
- Förenligheten med proportionalitetsprincipen kan ifrågasättas

Landskapsregeringens utkast till lagförslag

- Betydande osäkerheter kring fastställande av begränsningskrav, och denna osäkerhet ökar genom 13 §
- Regleringen svårförutsägbar; förenlighet med rättssäkerhetsprincipen kan ifrågasättas
- Kunde övervägas att i linje med rättsläget i riket och Sverige fokusera på implementering av kraven som följer av Weserdomen, framom att därtill införa striktare tilläggskrav

Tack!